

Conf. univ. dr. Sergiu DELEANU

Drept internațional privat

Partea generală

Universul Juridic

București

-2013-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2013, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DELEANU, SERGIU

Drept internațional privat : partea generală / conf. univ.
dr. Sergiu Deleanu. - București : Universul Juridic, 2013

ISBN 978-606-673-121-8

341.9

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

telefon: **021.314.93.15; 0733.674.222**

DISTRIBUȚIE:

tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Lista de abrevieri

CAB	Comisia de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României sau, după caz, Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României
CCI	Camera de Comerț Internațională din Paris
CEDO	Convenția Europeană a Drepturilor Omului sau, după caz, Curtea Europeană a Drepturilor Omului
Clunet	Jurnal du droit international
Regulament	Regulament al Comunității Europene sau, după caz, al Uniunii Europene
TFUE	Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Tratatul CE	Tratatul de instituire a Comunității Europene
UE	Uniunea Europeană
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UNIDROIT	Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat de la Roma

Partea generală

Titlul I Aspecte introductive

Capitolul I Denumirea și importanța dreptului internațional privat

Secțiunea I ***Denumirea disciplinei***

Denumirea „drept internațional privat” a fost dată și folosită începând cu secolul al XIX-lea. Ea arată că obiectul acestei discipline îl formează, în principal, raporturile juridice cu element de extraneitate care se stabilesc între particulari. Potrivit art. 2557 alin. (1) și (2) C. civ., cartea a VII-a din acest Cod cuprinde norme pentru determinarea legii aplicabile unui raport de drept internațional privat. În înțelesul prevederilor cărții a VII-a din Codul civil, raporturile de drept internațional privat sunt raporturile civile, comerciale, precum și alte raporturi de drept privat cu element de extraneitate.

Referitor la procesul civil internațional, art. 1064 C. proc. civ. stipulează că dispozițiile cărții a VII-a din Codul de procedură civilă se aplică proceselor de drept privat cu elemente de extraneitate în măsura în care prin tratatele internaționale la care România este parte, prin dreptul Uniunii Europene sau prin legi speciale nu se prevede altfel.

Totuși, distincția între situațiile juridice de drept privat și cele de drept public este, uneori, dificil de precizat, întrucât statul, organele centrale și locale ale acestuia se pot implica în activități economice; aceeași entitate ar putea să îndeplinească activități care sunt în legătură cu exercitarea puterii publice și activități economice; numeroase

domenii de activitate nu pot să fie analizate în mod global; modelul economic și social adoptat de fiecare stat poate influența calificarea situațiilor analizate.

Pe de altă parte, dispozițiile din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și cele din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene vizează nu numai relațiile verticale dintre particulari și statele în cauză, ci și relațiile orizontale dintre particulari, iar semantica proprie, autonomă, a unor concepte cu care operează Convenția Europeană, dreptul Uniunii, judecătorul de la Strasbourg și cel de la Luxembourg accentuează dificultatea stabilirii unei linii de demarcație între cele două categorii de situații juridice menționate.

Diversitatea normelor de drept internațional privat se datorează faptului că, în această materie, izvoarele interne sunt preponderente față de cele internaționale. Așa fiind, dreptul internațional privat nu este același pentru toate țările.

Spre deosebire de dreptul internațional public, nerespectarea oricărei norme de drept internațional privat poate să fie sancționată de către instanțele de judecată, în timp ce afirmarea de către un stat a dreptului său poate rămâne fără consecințe juridice, dacă țara respectivă este izolată pe plan internațional.¹

Termenul „internațional” utilizat în cuprinsul denumirii nu trebuie însă să conducă la concluzia că noțiunea de „internaționalitate” a raporturilor juridice care formează obiectul dreptului internațional privat este similară, în toate ipotezele, cu aceeași noțiune din dreptul comerțului internațional². O asemenea interpretare este posibilă numai dacă noțiunea menționată este înțeleasă, în dreptul comerțului internațional, *lato sensu*, adică în împrejurarea în care sunt considerate internaționale raporturile juridice care conțin un element de extraneitate ce poate da naștere, cu privire la acel raport juridic, la un conflict de legi în spațiu.³ Noțiunea de „internaționalitate” este, totuși,

¹ A se vedea, H. Batiffol, P. Lagarde, *Traité de droit international privé*, tome I, L.G.D.J., Paris, 1993, p. 13.

² A se vedea, privitor la caracterul internațional al raporturilor juridice de dreptul comerțului internațional, D.-A. Sitaru, *Dreptul comerțului internațional*, tratat, Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 100 și urm.

³ A se vedea, O. Căpățină, B. Ștefănescu, *Tratat de drept al comerțului internațional*, vol. 1, *Partea generală*, Ed. Academiei, București, 1985, p. 25.

avută în vedere frecvent în dreptul comerțului internațional în accepțiunea ei restrânsă.

Secțiunea a II-a

Importanța dreptului internațional privat

Dreptul internațional privat contribuie, prin mijloacele sale specifice, la întreținerea și dezvoltarea relațiilor civile, comerciale, de cooperare tehnico-științifică, culturale și de altă natură dintre persoanele fizice și persoanele juridice și, pe un plan mai larg, dintre state. Astfel, persoanele fizice se deplasează dintr-un stat în altul, achiziționează sau vând bunuri mobile sau imobile, se căsătoresc cu resortisanții altor țări, moștenesc bunuri aflate în străinătate; persoanele juridice stabilesc relații economice cu persoane juridice și fizice străine.

Curiozitatea, satisfacerea nevoilor vieții, dorința de a obține profit determină persoanele fizice și juridice să devină subiecte ale unor raporturi juridice care sunt susceptibile să fie guvernate de cel puțin două sisteme de drept diferite. În aceste condiții, dreptul internațional privat asigură suportul juridic necesar desfășurării unor asemenea raporturi.

Totodată, dreptul internațional privat poate să constituie un factor care determină, în cadrul Uniunii Europene, accentuarea integrării între statele membre.

Capitolul II

Domeniul dreptului internațional privat

Secțiunea I

Conflictele de legi

Materia esențială a dreptului internațional privat o constituie conflictele de legi. Prin conflict de legi se înțelege situația în care, privitor la un raport juridic cu element de extraneitate, sunt susceptibile să se aplice cel puțin două legi aparținând unor state diferite. De regulă, conflictul de legi apare între legea instanței sesizată cu soluționarea litigiului (*lex fori*) și legea străină cu care raportul juridic are legătură prin elementul de extraneitate. În această împrejurare, instanța de judecată trebuie să hotărască care este legea care va governa efectiv raportul juridic. Prin urmare, sintagma „conflict de legi” exprimă lupta psihologică între rațiunile care militează în favoarea aplicării oricăreia dintre legile în prezență ce sunt susceptibile să cârmuiască raportul respectiv¹.

Conflictele de legi apar în domenii variate. Bunăoară, în cazul în care o cetățeană română se căsătorește cu un cetățean francez, în România, iar apoi cei doi își stabilesc domiciliul în Egipt unde, după un anumit interval de timp, doresc să divorțeze, va fi necesar să se determine legea competentă să governeze divorțul: va fi aceasta legea română, legea franceză sau legea egipteană?

În situația în care o societate comercială română încheie în țara noastră un contract cu o societate comercială germană pentru achiziționarea unor utilaje produse de aceasta, iar societatea germană își execută în mod necorespunzător obligațiile asumate, instanța de judecată va fi ținută să determine legea potrivit căreia va fi angajată răspunderea juridică a societății germane.

Dacă două nave sub pavilioane străine se ciocnesc în apele teritoriale românești, instanța de judecată va trebui să stabilească legea

¹ A se vedea, T.R. Popescu, *Drept internațional privat*, Ed. Romfel, București, 1994. p. 12.

după care va fi soluționată acțiunea în răspundere civilă ce se va intenta etc.

Conflictul de legi este o noțiune specifică dreptului internațional privat. Acesta se poate ivi numai în domeniul raporturilor cu element străin care formează obiectul dreptului internațional privat. În ipoteza în care litigiul este intern, instanța de judecată română nu mai trebuie să aleagă legea aplicabilă, întrucât aceasta este, evident, legea română. Litigiile născute din raporturi de drept internațional privat pun însă „probleme conflictuale” cu privire la fiecare chestiune de drept substanțial care se ridică în cauză. Așadar, conflictul de legi apare în condițiile existenței unui raport juridic având ca participanți persoane fizice și/sau juridice „private” și a existenței unui element de „extraneitate”.

Izvorul unui „conflict de legi” sau, cum i se mai spune, a unui „concurș de legi” ori, poate într-o formulare mai adecvată, a unui „conflict între sisteme de drept” este elementul de extraneitate.

Elementul de extraneitate este un element străin față de dreptul sau țara noastră, datorită acestuia raportul juridic având legătură cu mai multe sisteme de drept.¹

Nu orice element străin este un element de extraneitate în sensul dreptului internațional privat; nu orice element de extraneitate din dreptul internațional privat are relevanță ca element de internaționalitate în cadrul dreptului comerțului internațional.

Prevederile referitoare la elementul de „extraneitate” nu sunt operaționale la modul general și abstract, fiind deduse, concret, într-o situație juridică „de drept privat”, din împrejurări diferite, dar cu aceeași valoare calificatoare, precum: persoana sau persoanele care au calitatea de parte în respectiva relație juridică substanțială și apoi, prin „mulare” pe aceasta, în respectivul raport procesual au o cetățenie sau naționalitate străină; una dintre părți sau amândouă au domiciliul ori reședința obișnuită în străinătate; faptul juridic dedus judecății s-a produs în străinătate.

¹ Cu privire la elementul de extraneitate, a se vedea, I.P. Filipescu, *Drept internațional privat*, vol. I, Ed. Actami, București, 1995, p. 13; I. Macovei, *Drept internațional privat*, vol. I, Ed. Ars Longa, Iași, 1999, p. 11; D.-A. Sitaru, *Drept internațional privat*, tratat, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 15.

Unele elemente străine nu determină apariția unui conflict de legi (de exemplu, moneda sau limba contractului), dar, alături de alte asemenea elemente, pot să fie utile în vederea stabilirii legii aplicabile, cum este cazul, de pildă, referitor la legea aplicabilă contractului.

Conflictul de legi poate să apară atât în ipoteza în care un litigiu poate fi considerat ca fiind internațional în orice stat (de exemplu, în ipoteza divorțului între două persoane cu cetățenie diferită), cât și în cazul în care într-o țară străină ar fi vorba de un litigiu intern (de pildă, divorțul între doi cetățeni francezi constituie un astfel de litigiu în fața instanțelor franceze), iar în România este privit ca un litigiu internațional, din pricina elementului de extraneitate.

Firește, elementul de extraneitate prezintă însemnătate nu numai în eventualitatea apariției unui litigiu între părți, ci și în cazul raporturilor juridice care se desfășoară în mod obișnuit.

Pe de altă parte, după cum rezultă din prevederile art. 2.557 C. civ. și ale art. 1.064 C. proc. civ., elementul de extraneitate are relevanța atât în contextul conflictelor de legi, cât și în cel al conflictelor de jurisdicții.

Conflictele de legi sunt provocate de reglementările diferite care există în cadrul sistemelor de drept ale statelor. Totuși, chiar dacă dispozițiile legilor în prezență sunt identice, însemnătatea determinării legii care va governa raportul juridic nu dispare, deoarece în situația în care legea competentă este legea străină, iar nu legea forului, apar o serie de aspecte aparte referitoare la aplicarea acestei legi. Apoi, din punct de vedere practic, este mai lesnicios să se determine legea competentă, decât să se realizeze un studiu de drept comparat asupra stipulațiilor legilor care sunt susceptibile să cârmuiască raportul juridic.

În literatura de specialitate s-a susținut însă că problema legilor în conflict și a alegerii legii competente nu se mai pune, dacă reglementările legale dintre statele luate în considerare sunt aceleași.¹

Ideea echivalenței între prevederile legii care este aplicată și dispozițiile legii la care trimite norma conflictuală a fost reluată recent în cadrul dreptului internațional privat, în scopul atenuării obligației instanțelor de judecată de a aplica normele conflictuale ale țării căreia

¹ A se vedea, T.R. Popescu, *op. cit.*, p. 37.

ele îi aparțin. Această obligație ar fi limitată numai la situațiile în care ar exista un conflict de legi „veritabil”, adică rezultatul aplicării prevederilor legilor aflate în conflict nu ar fi identic sau similar. În condițiile în care echivalența soluțiilor nu poate să fie însă dedusă din simpla împrejurare că pârâțul nu a dovedit că dispozițiile legii străine sunt diferite de cele ale legii forului¹, înțelegerea în mod „abstract” a conflictului de legi, independent de conținutul legilor în concurs, rămâne preferabilă.

În general, conflictele de legi sunt soluționate cu ajutorul normelor conflictuale. Norma conflictuală a forului arată care dintre legile în prezență sau în conflict va governa raportul juridic. Aceasta poate să fie legea forului sau o lege străină. Așadar, norma conflictuală nu cârmuiește nemijlocit raportul juridic cu element de extraneitate, ci este o normă de trimitere. Drepturile și obligațiile părților raportului juridic cu element străin sunt indicate de legea determinată cu ajutorul normei conflictuale. Normele conflictuale se deosebesc astfel de normele substanțiale sau materiale, care reglementează direct raportul juridic.

Normele conflictuale sunt stabilite în dreptul intern al fiecărui stat sau în convențiile internaționale. În primul caz, normele conflictuale pot să fie, în aceeași materie, diferite de la o țară la alta.

De asemenea, în cadrul Uniunii Europene, normele conflictuale sunt stabilite în dreptul Uniunii îndeosebi prin regulamente, acestea reprezentând cel mai semnificativ instrument european de armonizare a soluțiilor juridice din statele membre.

Norma conflictuală este înlăturată dacă, în domeniul care ne interesează, există o normă de aplicație imediată sau necesară. Normele de aplicație imediată sunt norme materiale, aparținând sistemului de drept al forului care, dat fiind gradul lor accentuat de imperativitate, se iau în considerare cu prioritate, atunci când raportul juridic are un punct de legătură concret cu țara forului. Aceste norme au o importanță deosebită și exclud aplicarea legilor străine. Ele constituie excepții de la regula aplicării normelor conflictuale pentru soluționarea conflictelor de legi.

¹ A se vedea, D. Bureau, H. M. Watt, *Droit international privé, Partie générale*, 2e édition, Presses Universitaires de France, Paris, 2010, p. 23-24 și p. 391-392.